

PASAULIO EKSPORTO DINAMINĖ ANALIZĖ IR PROGNOZAVIMAS

Viktorija Tauraitė

Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, Lietuva

ANOTACIJA

Tyrimo tikslas – atlikti 11 šalių, šalių grupių dinaminę analizę dviem aspektais. Pirma, laiko atžvilgiu (prieškriziniu, kriziniu ir pokriziniu laikotarpiais). Antra, nagrinėjamų pasaulio šalių, šalių grupių atžvilgiu ir pateikti ateities prognozę. Atlikus tyrimą išsiaiškinta, kad pokriziniu laikotarpiu ir ateityje pastebima eksporto mažėjimo tendencija, o prieškriziniu, kriziniu laikotarpiais – eksporto didėjimo tendencija. Kita vertus, 2002–2014 m. pasaulio eksportas turėjo didėjimo tendenciją ES 28, Rusijoje, Pietų Korėjoje, Indijoje, Kinijoje, Brazilijoje, o eksportas mažėjo Kanadoje, JAV, Meksikoje, Singapūre, Japonijoje.

Raktažodžiai: tarptautinė prekyba, eksportas, prieškrizinis laikotarpis, krizinis laikotarpis, pokrizinis laikotarpis, prognozavimas.

ĮVADAS

Pasaulio eksporto pasiskirstymas tarp pasaulio šalių, šalių grupių yra aktualus ne tik teoriniu, bet ir praktiniu lygmeniu. Eksporto nauda akcentuojama tiek valstybės ekonominiam augimui, plėtrai, tiek individualiems verslininkams (Jatuliavičienė, 2009). Pasaulio eksporto dinamikos analizės svarbą galima pagrįsti remiantis tyrimais. Pavyzdžiui, Pasaulio prekybos organizacija (2015) nagrinėja tarptautinės prekybos pagrindines tendencijas 1995–2014 m., Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencijos (2015) leidinyje taip pat analizuojami pagrindiniai tarptautinės prekybos aspektai 2015 m., N. Halevi'is (2015) tiria eksporto apimčių ypatybes tarp 20 OECD šalių 2007 m. ir kiti. Taigi aktualu ir toliau analizuoti pasaulio eksporto praeities pagrindines tendencijas bei prognozuoti galimus pokyčius ateityje. Atsižvelgiant į tai, šio tyrimo **objektas** – pasaulio eksportas.

Tyrimo problema – kaip keitėsi pasaulio eksportas tarp 11 šalių, šalių grupių prieškriziniu, kriziniu ir pokriziniu laikotarpiu bei kokios yra ateities prognozės pasaulio eksporto kontekste?

Tyrimo tikslas – atlikti 11 šalių, šalių grupių (ES 28, Rusijos, Kanados, Jungtinių Amerikos Valstijų, Meksikos, Brazilijos, Kinijos (išskyrus Honkongą), Japonijos, Pietų Korėjos, Indijos, Singapūro) dinaminę eksporto analizę dviem aspektais: laiko atžvilgiu (prieškriziniu, kriziniu ir pokriziniu laikotarpiais), nagrinėjamų pasaulio šalių, šalių grupių atžvilgiu bei pateikti ateities prognozę. Tyrimo tikslui pasiekti suformuluoti trys **tyrimo uždaviniai**:

- 1) pristatyti, pagrįsti taikomą tyrimo metodiką pateikiant tyrimo ribotumus;
- 2) atlikti pasaulio eksporto dinaminę analizę ir prognozavimą;
- 3) apibendrinti pasaulio eksporto dinaminės analizės rezultatus identifikuojant galimas tyrimo tęstinumo kryptis.

Atsižvelgiant į ankstesnius mokslinius tyrimus (pvz., Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencijos, 2015; Pasaulio prekybos organizacijos, 2015 ir kt.), šis tyrimas atliekamas taikant statistinių duomenų lyginamąją analizę ir prognozavimo metodus. Tyrimo naujumo aspektai: eksporto dinaminė analizė atliekama dviem aspektais: laiko atžvilgiu (prieškriziniu, kriziniu ir pokriziniu laikotarpiais); nagrinėjamų pasaulio šalių, šalių grupių atžvilgiu. Tyrimo metu buvo

naudojami antriniai duomenys – *Eurostat* duomenų bazės 2002–2014 m. statistiniai duomenys (naujesni duomenys nėra pateikiami *Eurostat* duomenų bazėje).

METODIKA

Tyrimo logika. Atsižvelgiant į prieinamus *Eurostat* duomenis, eksporto analizė atliekama tarp 11 šalių, šalių grupių: ES 28, Rusijos, Kanados, JAV, Meksikos, Brazilijos, Kinijos, Japonijos, Pietų Korėjos, Indijos, Singapūro. Šiuo tyrimu kitos pasaulio šalys, šalių grupės neanalizuojamos dėl duomenų ribotumo. Taigi ir į analizę nėra įtraukiamos likusios pasaulio šalys. Dėl šios priežasties nagrinėjamų šalių bendra eksporto dalis procentais nėra lygi 100%.

Analizei atlikti pasirinktas 2002–2014 m. laikotarpis, siekiant identifikuoti pagrindinius pasaulio eksporto pokyčius *prieškriziniu laikotarpiu* (2002–2007 m.), *kriziniu laikotarpiu* (2008–2010 m.), *pokriziniu laikotarpiu* (2011–2014 m.). Nurodytas bendras 2002–2014 m. suskirstymas į tris mažesnius laikotarpius. Jis paremtas Ž. Maurico (2015) skirstymu ir prieinamais statistiniais duomenimis. Prognozavimui naudojamas tiesinio trendo metodas, nes manoma, kad 2015 m. eksporto kitimas drastiškai neturėtų pasikeisti, jis turėtų kisti pagal praeities statistinių duomenų tendencijas. Empiriniam tyrimui atlikti naudojama *Eurostat* duomenų baza, o duomenys yra apdorojami naudojant *Microsoft Excel* matematinę skaičiuoklę.

Tyrimo turinys. Pirma, atliekama pasaulio eksporto dinaminė analizė prieškriziniu, kriziniu ir pokriziniu laikotarpiais. Antra, pateikiamos pagrindinės išvalgos atliekant vienu metų prognozavimą. Trečia, pateikiami svarbiausi pasaulio eksporto dinaminės analizės aspektai analizuojamų šalių, šalių grupės atžvilgiu.

Tyrimo metodų pagrindimas ir apibūdinimas. Pasaulio eksporto dinaminė analizė ir prognozavimas atliekamas naudojant du metodus:

1. *Statistinių duomenų lyginamoji analizė.* Šis metodas taikomas siekiant objektyviau įvertinti ekonominės aplinkos situaciją, analizuojamos mokslinės problemos kontekste. Tyrimo metu pasaulio eksporto lyginamoji analizė atliekama dviem pjūviais: laiko atžvilgiu (prieškriziniu, kriziniu ir pokriziniu laikotarpiais), nagrinėjamų pasaulio šalių, šalių grupių atžvilgiu. Pirmu atveju identifikuojami panašumai / skirtumai prieškriziniu, kriziniu ir pokriziniu laikotarpiais, antru – panašumai / skirtumai tarp šalių. Statistinių duomenų lyginamosios analizės metodą eksporto kontekste taip pat taiko tokie mokslininkai kaip P. Srinivasan'as (2016), G. Bayar'is ir kt. (2015), Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencijos (2015) leidinys ir kiti.

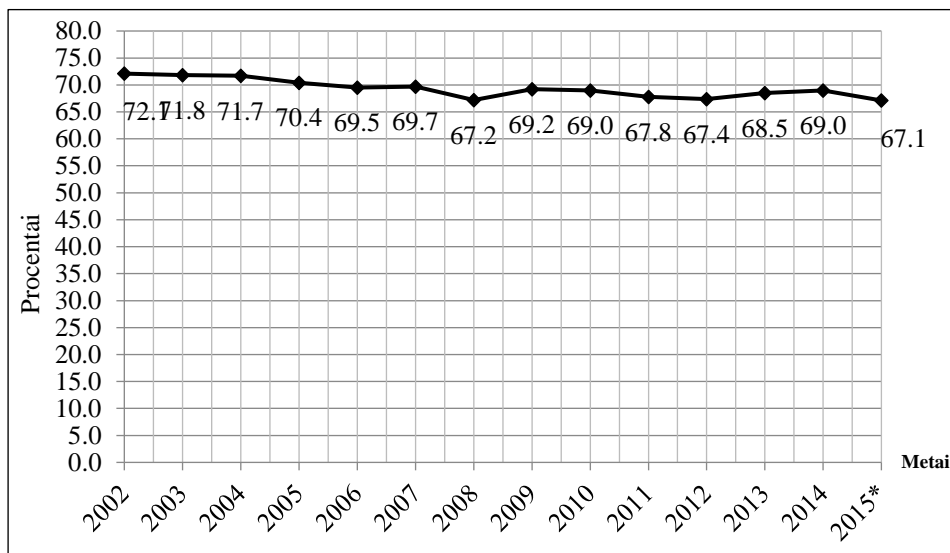
2. *Prognozavimo metodas.* Taikomas tiesinio trendo metodas siekiant nustatyti pasaulio eksporto prognozę 11 analizuojamų šalių 2015 m. Daroma prielaida, kad 2015 m. ateities prognozės duomenys yra paremti 2002–2014 m. praeities duomenų kitimo dinamika. Tarptautinės prekybos kontekste tiesinio trendo metodą taip pat taiko tokie tyrėjai kaip E. Stoian ir kt. (2014), I. Majerová ir T. Pražák'as (2015) bei kt.

Tyrimo ribotumai. *Tarptautinės prekybos lyginamoji analizė atliekama vienu aspektu, t. y. eksporto atžvilgiu.* Dėl ribotos straipsnio apimties pasaulio šalių importas nėra analizuojamas. *Tyrimo kontekstą sudaro 11 šalių, šalių grupių.* Šalių grupės, pavyzdžiui, ES 28 atveju, bei „likęs pasaulis“ nėra išsamiau nagrinėjamas. *Pasaulio eksporto prognozė atliekama naudojant tiesinio trendo metodą.*

Šį metodą mokslininkai (pvz., Buidovaitė, Šiaunytė, 2011; Majerová, Pražák, 2015 ir kt.) dažniausiai taiko vienų–dvejų metų laikotarpio prognozavimui. Kita vertus, siekiant sudaryti tikslesnę prognozę būtų tikslinga naudoti ir netiesinės formos prognozavimo funkcijas.

TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

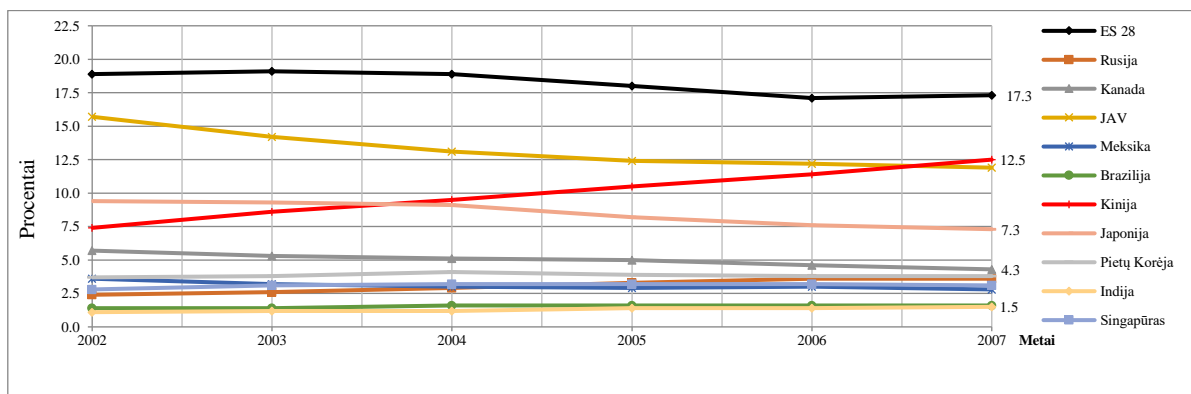
Pasaulio eksporto dinaminė analizė prieškriziniu laikotarpiu. Analizuojant 11 pasaulio šalių eksporto pasiskirstymą prieškriziniu laikotarpiu išsiaiškinta, kad bendrai pasaulio eksportas turėjo mažėjimo tendenciją (žr. 1 pav.).

Pastaba. Paveikslas sudarytas autorės, remiantis Eurostat (2017) duomenimis. Eksportas pateikiamas procentais nuo bendros pasaulio eksporto apimties. 2015* m. yra prognozuojamieji metai.

1 pav. **Bendra pasaulio eksporto (11 šalių) kitimo dinamika 2002–2015* m.**

Kita vertus, pastebima, kad analizuojamas šalis, šalių grupes galima suskirstyti į dvi kategorijas pagal eksporto kitimo tendenciją 2002–2007 m.: *eksportas didėja*: Rusijoje, Brazilijoje, Kinijoje, Pietų Korėjoje, Indijoje, Singapūre; *eksportas mažėja*: ES 28, Kanadoje, JAV, Meksikoje, Japonijoje (žr. 2 pav.).

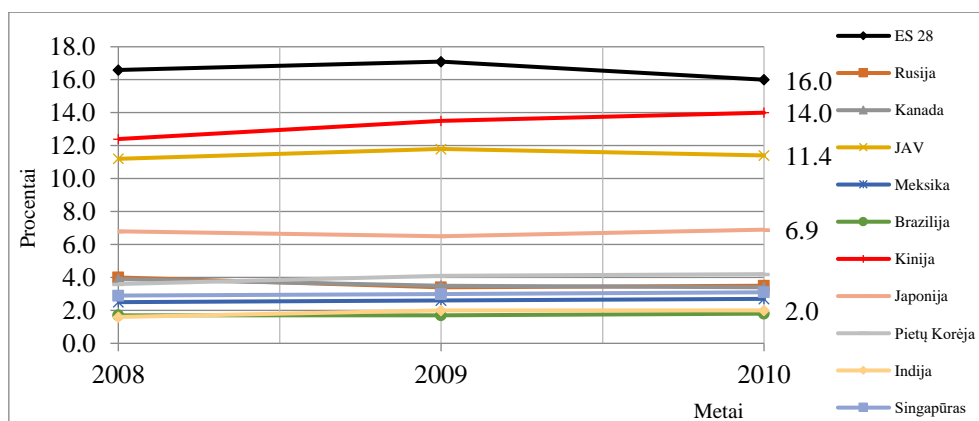

Pastaba. Paveikslas sudarytas autorės, remiantis Eurostat (2017) duomenimis. Eksportas pateikiamas procentais nuo bendros pasaulio eksporto apimties.

2 pav. **Pasaulio eksporto kitimo dinamika pagal šalis, šalių grupes prieškriziniu laikotarpiu**

Viena iš priežasčių gali būti politinės, ekonominės, socialinės priežastys. A. Burinskienė (2009) nurodo, kad didžiausią įtaką tarptautinės prekybos augimo mastams 1985–2007 m. (vadinasi, ir eksporto apimtims) turėjo besivystančių šalių ekonomikos, tokių kaip Kinija, Indija ir kitos. Tai sutampa su šio tyrimo rezultatais: Kinijoje, Indijoje eksporto apimtys didėjo 2002–2007 m. Tarp analizuojamų 11 šalių, šalių grupių 2002–2007 m. santyikiškai dažniau identifikuojama eksporto didėjimo tendencija (šešiose šalyse iš vienuolikos). Tokia situacija yra logiška, nes prieškriziniu laikotarpiu, esant dar palyginti gerai ekonominei, finansinei situacijai, intensyviai vykdoma tarptautinė prekyba, vartojimas didėja, gamyba didėja ir pan. Išsiaiškintos vidutinės 11 šalių eksporto svyravimo ribos 2002–2007 m.: nuo 1,3% (Indijoje) iki 18,2% (ES 28).

Pasaulio eksporto dinaminė analizė kriziniu laikotarpiu. Bendras 11 šalių pasaulio eksportas buvo nepastovus: 2009 m. padidėjo dviem procentiniais punktais (toliau – p. p.), lyginant su 2008 m., o 2010 m. – sumažėjo 0,2 p. p., lyginant su 2009 m. (žr. 1 pav.). Kita vertus, dėl palyginti nedidelio eksporto sumažėjimo 2010 m. galima teigti, kad kriziniu laikotarpiu egzistavo pasaulio eksporto didėjimo tendencija. Eksporto kitimo dinamiką kriziniu laikotarpiu skirtingų šalių, šalių grupių atžvilgiu galima detalizuoti išskiriant dvi kategorijas: *eksportas turi tendenciją mažėti*: ES 28, Rusijoje, Kanadoje; *eksportas turi tendenciją didėti*: JAV, Meksikoje, Brazilijoje, Kinijoje, Japonijoje, Pietų Korėjoje, Indijoje, Singapūre (žr. 3 pav.).

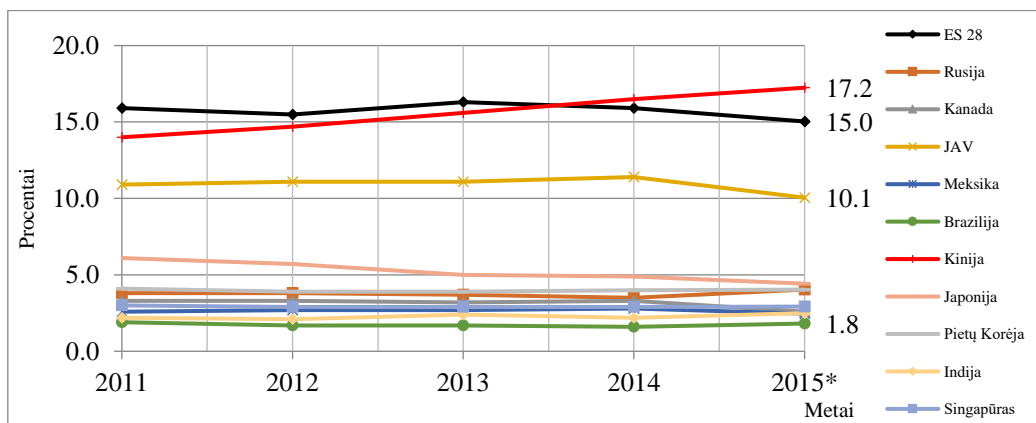
Pastaba. Paveikslas sudarytas autorės, remiantis Eurostat (2017) duomenimis. Eksportas pateikiamas procentais nuo bendros pasaulio eksporto apimtys.

3 pav. Pasaulio eksporto kitimo dinamika pagal šalis, šalių grupes kriziniu laikotarpiu

Kriziniu laikotarpiu sumažėjęs eksportas yra logiškas reiškinys, nes bendroji paklausa tuo metu turi tendenciją mažėti. Tai pastebėta daugumoje ES šalių, Rusijoje ir kitose šalyse (Vinciūnienė, Dambrauskienė, 2012). Kita vertus, Kinijoje buvo vykdytos fiskalinės ir monetarinės politikos reformos siekiant padidinti vidaus paklausą ir sumažinant pasaulinės krizės poveikį (Yueh, 2012). Be to, mokslininkai S. Ioana-Cristina ir C. Gheorghe'is (2014) išsiaiškino, kad teigiamas ekonomikos augimas pastebimas net ir kriziniu laikotarpiu besivystančiose šalyse. Tokia situacija pastebima ir eksporto apimtys kitimo atžvilgiu 2008–2010 m. tokiose besivystančiose šalyse kaip Brazilija, Kinija, Indija, Meksika. Besivystančios šalys identifikuotos, remiantis Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos (2015) besivystančių šalių sąrašu. Manytina, kad tai ir turi įtakos bendrai analizuojamų 11 šalių palyginti dažnesnę eksporto apimtys didėjimo tendenciją kriziniu laikotarpiu. Išsiaiškinta,

kad 2008–2010 m. vidutiniškai didžiausia eksporto apimtis (nuo pasaulio eksporto apimtys) tarp 11 šalių buvo ES 28 (16,6%), mažiausia – Indijoje (1,9%).

Pasaulio eksporto dinaminė analizė pokriziniu laikotarpiu. Logiška, kad gerėjant ekonominei situacijai tarptautiniai santykiai pokriziniu laikotarpiu taip pat turėtų būti intensyvesni nei kriziniu. Tai galima patvirtinti bendru pasaulio eksporto didėjimu 2011–2014 m. (nuo 67,8% 2011 m. iki 69,0% 2014 m.; žr. 1 pav.). Kita vertus, ne visose šalyse, šalių grupėse eksporto apimtys didėjo pokriziniu laikotarpiu. Pavyzdžiui, Rusijoje, Kanadoje, Brazilijoje, Japonijoje, Pietų Korėjoje, Singapūre *eksporto apimtys turėjo mažėjimo tendenciją* 2011–2014 m. (žr. 4 pav.).

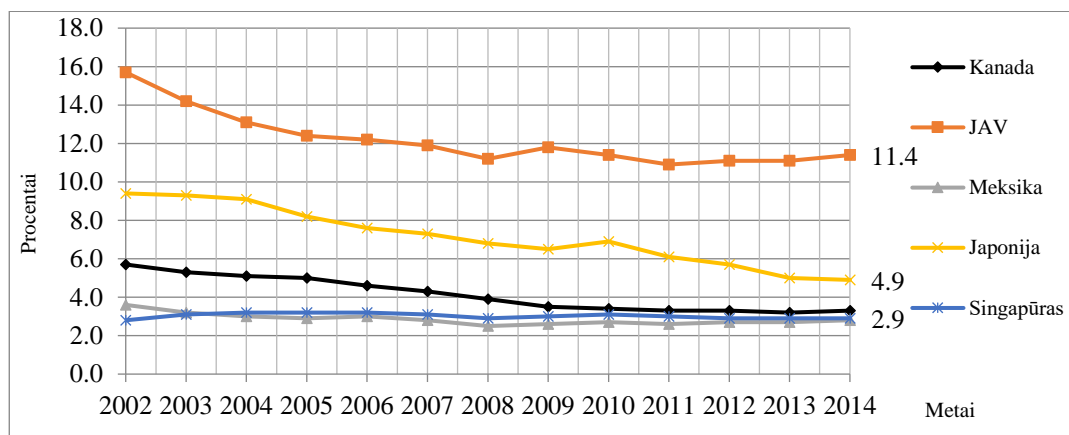
Pastaba. Paveikslas sudarytas autorės, remiantis Eurostat (2017) duomenimis. Eksportas pateikiamas procentais nuo bendros pasaulio eksporto apimtys. 2015* m. yra prognozuojamieji metai.

4 pav. **Pasaulio eksporto kitimo dinamika pagal šalis, šalių grupes pokriziniu laikotarpiu ir ateityje**

Nors Rusijos vienos pagrindinių prekių tarptautinėje prekyboje yra nafta ir dujos, pokriziniu laikotarpiu Rusijoje esantys politiniai (įtampa Ukrainoje), ekonominiai (ES sankcijos, recesija Rusijoje) neramumai, manytina, turi įtakos ir eksporto apimtys mažėjimo tendencijai (Russell, 2016). *Eksporto didėjimo tendencija* pokriziniu laikotarpiu pastebima ES 28, JAV, Meksikoje, Kinijoje, Indijoje. Išsiaiškinta, kad vidutiniškai 2011–2014 m. 11 šalių pasaulio eksporto apimtys buvo didžiausios ES 28 (15,9%), mažiausios – Meksikoje (1,7%).

Pasaulio eksporto prognozė. Prognozuojama, kad ateityje, t. y. 2015 m., bendras pasaulio eksportas turėtų mažėti, lyginant su 2014 m. (žr. 1 pav.). *Eksporto apimtys mažėjimas 2015 m. prognozuojamas* ir ES 28, Kanadoje, JAV, Meksikoje, Japonijoje (lyginant su 2014 m.; žr. 4 pav.). Kita vertus, prognozuojama, kad *eksporto apimtys 2015 m.* (lyginant su 2014 m.) *turėtų didėti* Rusijoje, Brazilijoje, Kinijoje. Šiuo atveju išsiskiria Pietų Korėja ir Singapūras, nes *prognozuojama*, kad 2015 m. (lyginant su 2014 m.) *eksporto apimtys turėtų nesikeisti* ir išlikti 4,0% ir 2,9% (atitinkamai). Nustatytos 2015 m. prognozuojamo eksporto variacijos ribos: nuo 1,8% (Brazilijoje) iki 17,2% (Kinijoje). Pažymėtina, kad nuo 2014 m. pasikeičia eksporto dominavimo lyderis: 2013 m. santyikiškai didžiausios pasaulio eksporto apimtys identifikuotos ES 28 (16,3%), nuo 2014 m. – Kinijoje (17,2%). D. Wilson’as ir R. Purushothaman’as (2003), J. O’Neill’as ir kt. (2005) taip pat pastebi besivystančių pasaulio šalių potencialą: prognozuojama, kad 2025 m. svarbiausių pasaulio ekonomikų trejetas turėtų būti JAV, Kinija, Japonija, 2050 m. – Kinija, JAV, Indija. Taigi, remiantis šio tyrimo rezultatais, taip pat pastebimas Kinijos potencialas eksporto atžvilgiu.

Pasaulio eksporto dinaminė analizė analizuojamų šalių, šalių grupių atžvilgiu. Nustatyta eksporto apimčių mažėjimo tendencija 2002–2014 m. *Kanadoje, Japonijoje* (žr. 5 pav.).

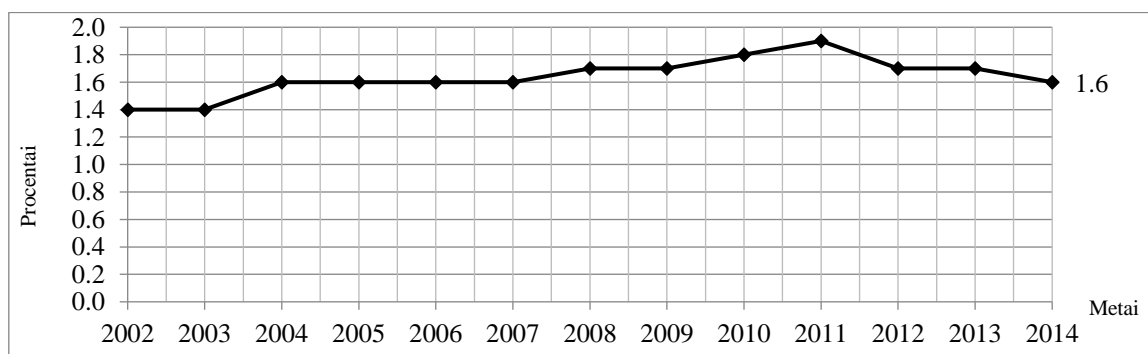

Pastaba. Paveikslas sudarytas autorės, remiantis Eurostat (2017) duomenimis. Eksportas pateikiamas procentais nuo bendros pasaulio eksporto apimtys.

5 pav. **Pasaulio eksporto kitimo dinamika Kanadoje, JAV, Meksikoje, Japonijoje, Singapūre 2002–2014 m.**

Kita vertus, eksporto apimtis santykiškai greičiau mažėjo Japonijoje nei Kanadoje: Japonijoje vidutiniškai per metus eksportas sumažėdavo 0,4 p. p., Kanadoje – 0,2 p. p. *JAV, Meksikoje* ir *Singapūre* 2002–2014 m. taip pat pastebima eksporto mažėjimo tendencija, nepaisant nedidelių svyravimų (*JAV* – nuo 0,2 p. p. iki 0,6 p. p.; *Meksikoje* – 0,1 p. p.; *Singapūre* – nuo 0,1 p. p. iki 0,3 p. p.). Analizuojamu laikotarpiu *JAV* eksportas vidutiniškai buvo lygus 12,2%, *Meksikoje* – 2,9%, *Singapūre* – 3,0%, *Kanadoje* – 4,1%, *Japonijoje* – 7,1%. Manytina, kad tam įtakos turėjo didžiausi eksporto apimtys pokyčiai kriziniu laikotarpiu analizuojamų šalių kontekste.

Brazilijoje pastebimas eksporto apimtys pastovumas nuo dvejų (2002–2003 m.; 2008–2009 m.; 2012–2013) iki ketverių metų (2004–2007 m.; žr. 6 pav.)

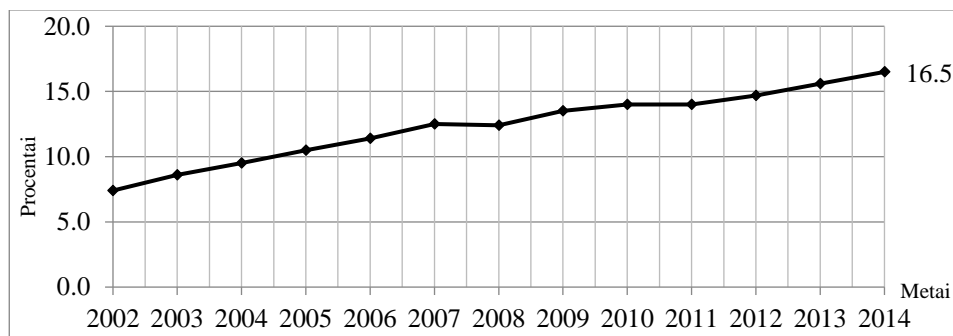
Pastaba. Paveikslas sudarytas autorės, remiantis Eurostat (2017) duomenimis. Eksportas pateikiamas procentais nuo bendros pasaulio eksporto apimtys.

6 pav. **Pasaulio eksporto kitimo dinamika Brazilijoje 2002–2014 m.**

Manytina, kad tai gali būti susiję su užsienio prekybos politikos tęstinumu, nuoseklumo taikymu, nors bendrai yra pastebima eksporto didėjimo tendencija. Viena iš priežasčių gali būti ir tai, kad *Brazilija* kaip besivystanti šalis (identifikuota, remiantis Jungtinių Tautų Generaline Asamblėja,

2015) turi stiprėjantį ekonominį potencialą ir eksporto apimties atžvilgiu. Nustatyta, kad Brazilijoje 2002–2014 m. eksporto apimtis vidutiniškai buvo lygi 1,6%, t. y. mažiausia tarp analizuojamų pasaulio šalių, šalių grupių.

Kinija išsiskiria nuolatine eksporto apimties didėjimo tendencija 2002–2014 m. (nuo 7,4 iki 16,5%; žr. 7 pav.).

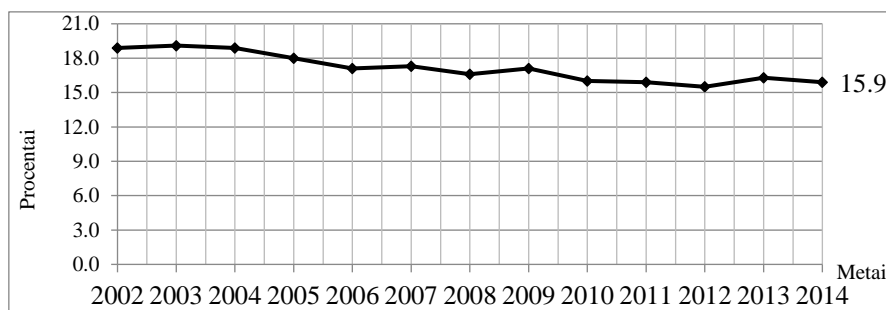

Pastaba. Paveikslas sudarytas autorės, remiantis *Eurostat* (2017) duomenimis. Eksportas pateikiamas procentais nuo bendros pasaulio eksporto apimties.

7 pav. Pasaulio eksporto kitimo dinamika Kinijoje 2002–2014 m.

Nustatyta, kad vidutiniškai eksportas padidėdavo 0,8 p. p. per metus. Nors 2008 m. pastebimas palyginti nedidelis, t. y. 0,1 p. p. eksporto apimties sumažėjimas, lyginant su 2007 m., o 2011 m. eksporto apimtis išliko nepakitusi (14,0%), lyginant su 2010 m. Manytina, kad tai susiję su Kinijos, kaip besivystančios šalies (identifikuota, remiantis Jungtinių Tautų Generaline Asamblėja, 2015), ekonominiu potencialu.

ES 28 galima identifikuoti kaip eksporto apimties lyderę 2002–2013 m. – eksporto apimtis analizuojamu laikotarpiu buvo vidutiniškai didžiausia ir lygi 17,2% (žr. 2–4 pav.), nors 2014 m. didžiausia eksporto apimtis tarp analizuojamų šalių pastebima Kinijoje (16,5%). *ES 28* eksporto apimties dinamikos atžvilgiu 2002–2014 m. buvo nepastovi, tačiau nepaisant nedidelių svyravimų (nuo 0,2 p. p. iki 0,8 p. p.) yra pastebima eksporto apimties mažėjimo tendencija (žr. 8 pav.).

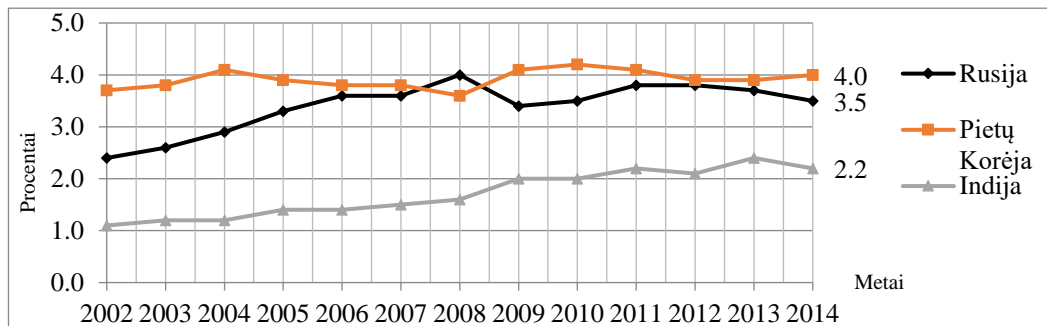

Pastaba. Paveikslas sudarytas autorės, remiantis *Eurostat* (2017) duomenimis. Eksportas pateikiamas procentais nuo bendros pasaulio eksporto apimties.

8 pav. Pasaulio eksporto kitimo dinamika ES 28 2002–2014 m.

Viena iš priežasčių – tai 2014 m. mažesnis prekybinių santykių skaičius tarp ES 28 ir Rusijos (ES sankcijos Rusijai; Szczepański, 2015).

Išsiaiškinta, kad *Rusijoje, Pietų Korėjoje ir Indijoje* 2002–2014 m. egzistavo eksporto didėjimo tendencija, nepaisant nedidelių svyravimų (Rusijoje – nuo 0,1 p. p. iki 0,6 p. p.; Pietų Korėjoje, Indijoje – nuo 0,1 p. p. iki 0,2 p. p.; žr. 9 pav.).

Pastaba. Paveikslas sudarytas autorės, remiantis Eurostat (2017) duomenimis. Eksportas pateikiamas procentais nuo bendros pasaulio eksporto apimties.

9 pav. **Pasaulio eksporto kitimo dinamika Rusijoje, Pietų Korėjoje, Indijoje 2002–2014 m.**

Analizuojamu laikotarpiu Rusijoje vidutiniškai eksportas buvo lygus 3,4%, Pietų Korėjoje – 3,9%, Indijoje – 1,7%. Manytina, kad tam įtakos turi tai, kad Rusiją ir Indiją galima priskirti prie besivystančių šalių (identifikuotos remiantis Jungtinių Tautų Generaline Asamblėja, 2015), turinčių ekonominį potencialą.

Apibendrinant pasaulio eksporto apimčių kitimo dinamiką galima teigti, kad pokriziniu laikotarpiu tarp santykiškai daugiau analizuojamų šalių, šalių grupių (šešiose šalyse iš vienuolikos) pastebima eksporto mažėjimo tendencija. Prognozuojama, kad ir 2015 m. pasaulio eksporto apimtys taip pat turėtų mažėti. Kita vertus, prieškriziniu bei kriziniu laikotarpiais santykiškai dažniau pastebima eksporto didėjimo tendencija tarp nagrinėjamų pasaulio šalių, šalių grupių (prieškriziniu laikotarpiu – šešiose šalyse iš vienuolikos; kriziniu – aštuoniose šalyse iš vienuolikos). Analizuojant pasaulio eksporto apimtį 2002–2014 m. šalių, šalių grupių atžvilgiu išsiaiškinta, kad nagrinėjamas šalis, šalių grupes galima suskirstyti į dvi kategorijas: *eksporto didėjimo tendencija* – ES 28, Rusijoje, Pietų Korėjoje, Indijoje, Kinijoje, Brazilijoje; *eksporto mažėjimo tendencija* – Kanadoje, JAV, Meksikoje, Singapūre, Japonijoje.

IŠVADOS IR PERSPEKTYVOS

1. Tyrimas atliktas naudojant statistinių duomenų lyginamąją analizę ir prognozės metodą. Taip pat identifikuoti tyrimo ribotumai, trūkumai.

2. Atlikus pasaulio eksporto dinaminę analizę 2002–2014 m. ir prognozavimą 2015 m. išsiaiškinta, kad pokriziniu laikotarpiu ir ateityje (2015 m.) pastebima eksporto mažėjimo tendencija, o prieškriziniu, kriziniu laikotarpiais – eksporto didėjimo tendencija. Kita vertus, 2002–2014 m. pasaulio eksportas turėjo didėjimo tendenciją ES 28, Rusijoje, Pietų Korėjoje, Indijoje, Kinijoje, Brazilijoje, eksportas mažėjo Kanadoje, JAV, Meksikoje, Singapūre, Japonijoje.

3. Pastebėjus skirtingą pasaulio eksporto pasiskirstymą tarp šalių, būtų naudinga išsiaiškinti optimalų pasaulio eksporto pasiskirstymą, atsižvelgiant į pageidaujamą pasaulio eksporto apimtį (mažą, vidutinę, maksimalią). Manytina, kad identifikuotas optimalus pasaulio eksporto pasiskirstymo pritaikymas turėtų įtakos globalios gerovės teigiamiems pokyčiams. Dėl šios priežasties planuojama tęsti tyrimą, identifikuojant optimalų pasaulio eksporto apimties pasiskirstymą tarp šalių, šalių grupių, pateikiant rekomendacijas dėl galimų eksporto apimties pokyčių vykdymo būtinybės pasaulyje, siekiant darnios ekonominės plėtros.

LITERATŪRA

1. Bayar, G., Ünal, M., Tokpunar, S. (2015). Determinants of Turkish exports to European Union countries: A sectoral panel data analysis. *Emerging Markets Finance & Trade*, 51 (6), 1307–1325.
2. Buidovaitė, S., Šiaunytė, K. (2011). Darbo jėgos ir užimtumo skirtumų Lietuvos regionuose 2006–2010 metais analizė ir perspektyvos. *Ekonomikos ir vadybos aktualijos – 2011: tarptautinės mokslinės konferencijos mokslo darbų leidinys* (pp. 153–164). Šiauliai.
3. Burinskienė, A. (2009). Tarptautinė prekyba ir jos raidos tendencijos. *Mokslas – Lietuvos ateitis*, 1 (3), 5–8.
4. Eurostat. (2017). Share of EU in the World Trade. Prieiga internetu: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ext_lt_introle&lang=en [žiūrėta 2017-02-10].
5. Halevi, N. (2015). Export shares and relative export affinities of goods and services of European OECD countries, 2007. *Global Economy Journal*, 15 (1), 133–153.
6. Ioana-Cristina, S., Gheorghe, C. (2014). Characteristics of the emerging market economies – BRICS, from the perspective of stock exchange markets. *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, 23 (1), 40–49.
7. Jatuliavičienė, G. (2009). *Integruota eksporto plėtra globalizacijos sąlygomis: daktaro disertacija*. Vilnius. Prieiga internetu: http://vddb.library.lt/obj/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20100204_101037-10038 [žiūrėta 2017-02-10].
8. Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencija. (2015). *Key Statistics and Trends in International Trade 2015: Tre Trade Slowdown*. Šveicarija: Jungtinės Tautos. Prieiga internetu: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditctab2015d1_en.pdf [žiūrėta 2017-02-10].
9. Majerová, I., Pražák, T. (2015). Economic forecast on the basis of linear trend analysis and “Bottomup” approach. *Wseas Transactions On Business And Economics*, 12, 173–185.
10. Mauricas, Ž. (2015). Nenatūraliai didelis natūralus nedarbo lygis Baltijos šalyse. *Lietuvos ekonomikos ateities vizija, strateginiai tikslai ir valstybės misija juos įgyvendinant. Jaunųjų mokslininkų-ekonomistų konferencijos pranešimai* (pp. 178–187). Vilnius: Lietuvos mokslų akademija.
11. O'Neill, J., Wilson, D., Purushothaman, R., Stupnytska, A. (2005). How solid are the BRICs? *Global Economics Paper*, No. 134. Goldman Sachs: Global Investment Research.
12. Pasaulio prekybos organizacija. (2015). *International Trade Statistics 2015*. Šveicarija: Pasaulio prekybos organizacija. Prieiga internetu: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2015_e/its2015_e.pdf [žiūrėta 2017-02-10].
13. Russell, M. (2016). *EU-Russia Trade*. Prieiga internetu: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_ATA\(2016\)573931](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_ATA(2016)573931) [žiūrėta 2016-12-28].
14. Srinivasan, P. (2016). Causal nexus between export and growth: BRICS nations. *SCMS Journal of Indian Management*, 13 (1), 67–80.

15. Stoian, E., Mituko, V. I., Dinu, A. T. (2014). Seasonality in the Romanian international trade of flowers. *Procedia Economics and Finance*, 15, 968–974.
16. Szczepański, M. (2015). Economic Impact on the EU of Sanctions over Ukraine Conflict. Prieiga internetu: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2015\)569020](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2015)569020) [žiūrėta 2017-02-10].
17. Vinciūnienė, V., Dambrauskienė, V. (2012). Globalinė ekonominė krizė ir jos perdavimo kanalai: Lietuvos žemės ūkio sektoriaus atvejis. *Management Theory & Studies for Rural Business & Infrastructure Development*, 30 (1), 191–201.
18. Wilson, D., Purushothaman, R. (2003). Dreaming with BRICs. The Path to 2050. *Global Economics Paper, No. 99*. Goldman Sachs: Global Investment Research.
19. Yueh, L. (2012). China's Geoeconomic Strategy: China's Strategy Towards the Financial Crisis and Economic Reform. *IDEAS Reports – Special Reports*. London: The London School of Economics and Political Science, London.

THE DYNAMIC ANALYSIS OF WORLD EXPORT AND THE FORECAST OF IT

Viktorija Tauraitė

Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania

ABSTRACT

Relevance of the research. The allocation of world export between countries, groups of countries is relevant not only at the theoretical level but at the practical level, too. Benefit of export is emphasized for both the economic growth of a country, development and individual entrepreneurs (Jatuliavičienė, 2009). The importance of the dynamic analysis of the World export can be justified on the basis of empirical research. For example, World Trade Organization (2015) analyses the key tendencies of international trade in 1995–2014, United Nations Conference on Trade and Development (2015) also investigates the key aspects of international trade, statistics, etc. In 2015, N. Halevi (2015) explores the characteristics of export, its volume, etc., between 20 OECD countries in 2007 and other research. Hence, it is important to continue the analysis of world export tendencies in the past, present and future.

The object of the research is the world's export. **The problem of the research:** how did the world's export change in 11 countries, group of countries at pre-crisis, crisis and post-crisis periods and what are the future perspectives in the context of export?

The aim of the research is to carry out the analysis of the world's export dynamics in 11 countries (EU 28, Russia, Canada, the United States, Mexico, Brazil, China (except Hong Kong), Japan, South Korea, India, Singapore) in 2 aspects: (1) time (pre-crisis (2002–2007), crisis (2008–2010) and post-crisis (2011–2014) periods); (2) countries, group of countries. Furthermore, the aim is to provide a forecast of the world's export in 2015. In order to achieve the aim, we formulated **3 main tasks of the research:**

- 1) to present the methodology of the research, providing study limitations;
- 2) to carry out the world's export dynamic analysis and present the forecast of it;
- 3) to summarize the main points of the dynamic analysis identifying the potential directions for future research.

According to previous studies (e.g. United Nations Conference on Trade and Development, 2015; World Trade Organization, 2015 et al.), this research is carried out by using **two methods:** comparative statistical analysis and forecast. The novelty of this research is related with the methodology of this research: the dynamic analysis is carried out in 2 ways: by the aspect of time (pre-crisis, crisis and post-crisis periods);

(2) by the aspect of countries, group of countries. The secondary data of Eurostat database (2002–2014) were used in this article.

Outcomes and conclusions. It was found that the volume of the export was decreasing in post-crisis period and in the future (2015). The opposite trend (export was increasing) was observed in pre-crisis period. On the other hand, the world's export was increasing in EU 28, Russia, South Korea, India, China, Brazil in 2002–2014. Moreover, it was found out that the world's export was decreasing in Canada, USA, Mexico, Singapore and Japan in 2002–2014.

Keywords: international trade, export, pre-crisis, crisis and post-crisis periods, the forecast.

ДИНАМИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ МИРОВОГО ЭКСПОРТА

Виктория Таурайте

Университет ВитAUTаса Великого, Каунас, Литва

АННОТАЦИЯ

Распределение экспорта между странами мира, группами стран является актуальным не только на теоретическом, но и на практическом уровне. Польза экспорта акцентируется как на уровне государственного роста и расширения, так и для индивидуальных предпринимателей. Важность анализа развития мирового экспорта можно анализировать на основе проведённых исследований. Например, Всемирная торговая организация (2015) исследует основные тенденции международной торговли 1995–2014 г., в выпуске Объединенных Наций по торговле и развитию (2015) также анализируются основные аспекты международной торговли 2015 г. Н. Галеви (N. Halevi, 2015) исследует особенности объёма экспорта между 20 ОЭСР странами 2007 г. и др. Поэтому важно и дальше анализировать основные тенденции мирового экспорта в прошлом и прогнозировать возможные изменения в будущем.

Объект исследования – мировой экспорт. **Проблема исследования:** эволюция мирового экспорта среди 11 стран, групп стран докризисного периода, кризисного периода, последствия кризисного периода и каковы будущие перспективы в контексте мирового экспорта?

Цель исследования – выполнить в 11 странах, в группах стран (28 ЕС, России, Канаде, США, Мексике, Бразилии, Китае (за исключением Гонконга), Японии, Южной Кореи, Индии, Сингапуре) динамический анализ по двум аспектам: 1) во времени предкризисных (2002–2007 г.), кризисных (2008–2010 г.) годов и в период после кризиса (2011–2014 г.); 2) выделить соответствующие страны, группы стран в отношении будущего и сделать прогноз. Достижение цели исследования заключается в трёх задачах:

- 1) представить и обосновать используемую методику исследования на основе ограничения;
- 2) провести анализ и прогноз развития мирового экспорта;
- 3) обобщить результаты анализа развития мирового экспорта определяя возможные направления в продолжении исследования.

Опираясь на предыдущие научные исследования (например, Объединенных Наций по торговле и развитию, 2015; Всемирной торговой организации, 2015 и т. д.) этот анализ проводится на основе сравнительного метода статистических данных и прогнозирования. Новшество аспектов исследования заключается в том, что анализ развития экспорта проводится по двум направлениям: 1) по времени (предкризисный, кризисный, после кризисный периоды); 2) по анализируемым странам, группам стран. В исследовании были использованы вторичные данные *Eurostat* 2002–2014 г. статистики.

Результаты и выводы. Динамический анализ мирового экспорта 2002–2014 г. и прогнозирование 2015 г. показало, что после кризиса и в будущем (2015 г.) наблюдается тенденция снижения объемов экспорта, в то время как в докризисном, кризисном периодах – тенденции роста экспорта. С другой стороны, 2002–2014 г. мировой экспорт имел тенденцию к росту в ЕС 28, России, Южной Корее, Индии, Китае, Бразилии, а экспорт снизился в Канаде, США, Мексике, Сингапуре, Японии.

Ключевые слова: международная торговля, экспорт, докризисный период, кризисный период и после кризисный период, прогнозирование.